

TUIN

Het lijkt wel magie: je stopt een zaadje in de grond en een paar maanden later slurp je van je eigen pompoensoep. Een appelboompje in de grond en vanaf september sta je je eigen appelsap te maken. Hoe? Lees er hier alles over.

In dit hoofdstuk vind je alles over:

DE EERSTE STAPPEN:

- grond en grondsoorten 13
- mest 14
- watergeven 15
- wieden en schoffelen 17
- ongewenste dieren 18
- gewenste dieren 21
- biologisch tuinieren 25
- snoeien 26
- schoonmaken 30
- tuingereedschap 32

HET ECHE WERK:

DE MOESTUIN AANLEGGEN

- wisselteelt 38
- groente 40
- sla 41
- courgettes en pompoenen 41
- rabarber 42
- tomaten 43
- kruiden 44
- mosterdplant 45
- fruit 46

- vijgen 47
- appels 47
- druiven 49
- peren 51
- pruimen 51
- aardbeien 51
- graan 61

MAKE YOUR OWN

- rabarbercello 42
- ketchup 43
- kruidenolie 44
- mosterd 45
- appelsap 48
- wijn 49
- meel 63
- brood 64
- bier 66

TECHNIKEN

- jam 54
- likeur 56
- pesto 59

DE BASICS

MISSCHIEN DAT JE HET INMIDDELS WEL WEET, MAAR JE HOEFT ECHT GEEN GROTE TUIN TE HEBBEN OM JE EIGEN OOGST TE KUNNEN ETEN EN ER ALLERLEI LEKKERS VAN TE MAKEN. OP EEN VIERKANTE METER KUN JE MET EEN BEETJE NADENKWERK AL GENOEG GROENTEN OOGSTEN OM HET HELE JAAR VAN TE ETEN. EN EEN VERTICALE TUIN GEEFT OOK LOEIVEEL OOGST.

Niet alleen zijn groenten uit de eigen tuin veel lekkerder en gezonder (want onbespoten en kakelvers), het tuinieren zelf is ook nog eens veel gezonder dan in de winkel boodschappen doen. Zo blijkt uit allerlei onderzoek

dat het werken in de tuin zorgt voor minder stress.

Je beweegt lekker in de buitenlucht. Daarnaast

zorgt de kleur groen alleen al voor stress-reductie. Dan

hoeven je groenten nog niet eens te lukken! Als je kinderen

hebt, is het daarnaast ook heel leerzaam. 'Hé, spruitjes groeien aan

een stam en worden niet in een fabriek gemaakt!'.

Alle reden dus om je te buigen over de moestuin. Begin met in kaart te brengen hoe groot je moestuin wordt. En geef je daarna over aan dagdromen. Wat wil je allemaal kunnen oogsten? Enorme ladingen druiven om je eigen wijn mee

te maken? Hop en gerst voor je eigen bier? Appels en peren voor jam?

Tomaten en pepers? Bekijk je tuin eens met de ogen van een aardbeienplantje. Waar zou je het

liefst willen staan? En wat zou er op het schaduwrijke plekje kunnen

groeien? Laat je niet beperken door vierkante meters; er zijn heel veel groen-

ten die juist heel graag tegen een muur of heg aan klimmen. Of maak een verticale

tuin met lege PET-flessen. Er zijn echt veel mogelijkheden.

Groene vingers hoef je niet te hebben voor een beetje opbrengst uit je tuin. Maar het is wel handig als je iets weet van tuinieren. Daarom de beginse-len één voor één.

GROND

Bijna iedere plant houdt van goede grond. Maar de één wil vette klei rond z'n wortels en de ander juist losse zandkorreltjes om optimaal te kunnen groeien. In de meeste tuinen ligt leem, zand of klei. Elk type grond heeft zo zijn eigen voor- en nadelen, het gaat erom dat je weet welke grond jij hebt en welke planten daar wat mee kunnen.

GRONDSOORTEN

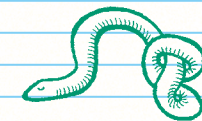
KLEI

Kleigrond herken je aan de gladheid en plakkerigheid. Je kunt er bolletjes van draaien net als van gewone knutselklei. Het is de meest vruchtbare van alle grondsoorten, maar dat wil niet zeggen dat het een makkelijke grond is om te bewerken. Klei houdt veel vocht vast. De grond warmt niet snel op in het voorjaar en opgedroogde klei is keihard met scheuren.

ZANDGROND

Zandgrond voelt heel ruw aan en er kunnen klontjes en of grind in zitten. Deze grond heeft veel compost nodig om een goede bodemstructuur te krijgen. Zandgrond heeft flink wat

voordelen ten opzichte van kleigrond: het warmt snel op in het voorjaar (en dat is lekker voor de plantjes), de grond is makkelijk te bewerken en het laat het water snel zakken. Nadelen zijn er ook: de grond droogt snel uit en de voedingsstoffen worden door de regen zo weggespoeld. Staan je groenten op zandgrond dan zul je regelmatig moeten bemesten en bewateren.

LEEM

Deze grondsoort combineert de eigenschappen van zand, slib en klei. Voor de meeste planten is een leemgrond ideaal, omdat hij genoeg zand heeft om water door te laten en lucht binnen te laten maar ook genoeg klei om voedingsstoffen en vocht vast te houden.

Je kunt de grond in je tuin oppiepen door er bijvoorbeeld verteerde plantenresten (compost) doorheen te spitten, zodat de structuur en de zuurstofwaarde van je grond verbetert

TIP Laat de afgevalen herfstbladeren liggen (behalve op een grasveldje). Koop compostmaker bij het tuincentrum en strooi die eroverheen. Speciale bacteriën zetten de bladeren snel om in humus en dat is heel waardevolle compost voor iedere grondsoort!

VOEDINGSWAARDE

Voor de voedingswaarde van de grond zijn een paar stoffen belangrijk: stikstof, fosfor en kalium. Ontbreekt één van deze elementen dan kun je dat onmiddellijk aan de planten zien.

STIKSTOF-TEKORT:

de planten hebben gele bladeren. Stikstof zorgt namelijk voor de groene kleur van je planten.

FOSFOR-TEKORT:

donkergroen blad, met rood verkleurde stengels en bladeren. Fosfor is belangrijk omdat het ervoor zorgt dat de wortels goed kunnen groeien, dat de planten bestand zijn tegen ziekten en dat ze vruchten en bladeren vormen.

KALIUM-TEKORT:

de bladeren zijn bruin aan de zijkanten. Kalium zorgt voor de weerstand van planten.

ZUURGRAAD

Naast structuur en voedingswaarde is de zuurgraad ook belangrijk voor je grond. Sommige planten houden van een zure grond, weer andere juist van een kalkrijke grond.

TIP

Wil je weten of jouw tuingrond zuur- of kalkrijk is, neem dan een zakje tuingrond mee naar het tuincentrum. Daar kunnen ze de grond voor je testen.

MEST

Er zijn twee soorten mest: organische en anorganische (kunstmest). Kunstmest is milieubelastender, maar werkt weer sneller. Organische mest verbetert daarentegen weer de structuur van de grond. Op de lange termijn dus beter voor je tuin en voor de aarde.

MESTKORRELS

Heb je geen zin in stinkende shit in je tuin, kies dan voor mestkorrels. Mestkorrels zijn gecoate korrels die de voedingsstoffen gedoseerd afgeven.

WANNEER MESTEN?

Je kunt het beste in het vroege voorjaar mesten, als het overdag niet meer vriest. Eind februari, begin maart nemen de wortels de voeding optimaal op.

COMPOSTEREN

Tijdens al dat wieden, schoffelen en verplanten verzamel je heel wat afval uit je tuin. Dit kun je allemaal laten composteren. Composteren is een rottingsproces waarbij bacteriën, schimmels en andere bodemorganismen groente-, fruit- en tuinafval (GFT) omzetten in compost. En die homemade compost is weer een weldaad voor de grond. Eens per jaar anderhalve centimeter compost over de tuin verdelen en alles groeit als kool.

Van fruit- en tuinafval compost maken, doe je op een composthoop of in een compostvat. Zo'n composthoop kun je het beste achterin je tuin aanleggen (in verband met de niet altijd even lekkere lucht). Kies een plek in de schaduw, als het even kan onder een boom. Compost heeft namelijk wel vocht nodig, maar

geen bakken water. Als het regent, houdt de boom een deel van het water tegen, maar laat ook voldoende water door voor een gezonde hoop. Om het composteringsproces iets te versnellen, kun je de hoop om de paar maanden even omzetten, oftevel, compleet ondersteboven scheppen.

WAT MAG ER WEL EN WAT ABSOLUUT NIET OP DE COMPOSTHOOP?

ALS BASISREGEL GELDT: ALS HET KAN ROTTEN, KAN HET COMPOSTEREN. EN DAT BETEKENT DAT DE MEESTE NATUURLIJKE MATERIALEN EN VAN OORSPRONG PLANTAARDIGE ETENSRESTEN ZO OP JE COMPOSTHOOP KUNNEN. ZORG ALLEEN WEL VOOR DE NODIGE TEGENSTELLING. DUS VOCHTIG EN DROOG MATERIAAL, SLAP EN STEVIG, GROF EN FIJN, STIKSTOFRIJK (GRAS, MEST, TUINAVAL) EN KOOLSTOFRIJK (ZAAGSEL, SNOEIHOUD, STRO, BOOMBLADEREN). EN HEB JE VAN EEN BEPAALD SOORT AFVAL INEENS HEEL VEEL TEGELIJK, NA EEN DAGJE FANATIEK TUINIËREN BIJVOORBEELD, SCHEP DAN NIET ALLES IN EEN KEER OP DE HOOP, MAAR STEEDS MET TUSSENPOZEN EEN BEETJE.

WATERGEVEN

Je weet natuurlijk allang dat je de planten in je tuin af en toe water moet geven.

Als de bladeren slaphangen en de grond is uitgedroogd ben je aan de late kant.

Watergeven is echt niet zo moeilijk, en veel kan er niet misgaan. Je kunt hooguit te veel water geven. Hoeveel water je planten nodig hebben, hangt af van het klimaat, het weer, de grondsoort, of de planten in de schaduw of de zon staan. En of de plant van nature veel behoefte heeft aan water. Dagelijks water geven hoeft eigenlijk alleen maar hartje zomer, als het superwarm is. Water 's avonds laat, of 's ochtends vroeg als het nog niet super-

heet is. Het is niet zo dat de bladeren verbranden, maar wel dat het water snel verdampt en je dus aan het gieten blijft.

TIP

Laat overdag de gieter opwarmen in de zon. Door het warme water groeien de planten beter. Van koud water schrikken de wortels.

TIP

Er zijn speciale gelkorrels en waterkristallen te koop waardoor potplanten minder vaak water nodig hebben. Cocopeat (speciale potgrond) en geranium-kuipplantenaarde houden het water langer vast dan gewone aarde. Breng flink wat strooisel van turf, schors of bladeren aan over de grond, dan verdampt het water in de grond minder snel.

WIEDEN + SCHOFFELEN

Je wilt natuurlijk dat alleen de plantjes groeien die jij hebt gezaaid. Daarom moet je wieden en schoffelen. Bij wieden trek je onkruid met wortel en al uit de grond; schoffelen is het losmaken van de grond tussen de gewassen.

IN POTTEN EN KISTJES

Bij het zien van je balkon of dakterras denk je waarschijnlijk niet aan een rijke oogst van zelfgekweekte groenten en fruit. Maar misschien moet je het gewoon eens doen. Want bijna al het eetbare dat groeit en bloeit, doet dat ook in een pot of in een fruitkistje.

Het idee is simpel: bevestig worteldoek aan de binnenkant van een fruitkistje, doe er grond in en eventueel wat mest en zaai de groenten die je lekker vindt. Zet de kist op een plek waarbij de omstandigheden ideaal zijn voor de groenten die je hebt gezaaid. Zo willen tomaten graag in de hele dag in het zonlicht staan, maar de aardappel daarentegen wil graag halfschaduw, dus maar 4 -6 zonnurtjes per dag. Geef af en toe wat water en wacht tot je kunt oogsten. Zo makkelijk? Ja, zo makkelijk. Het leuke van de fruitkistjes-methode is dat je in één fruitkistje verschillende groente soorten kwijt kunt. En dat ziet er ook nog eens heel leuk uit.

GROENTEN, FRUIT, KRUIDEN

Veel groenten en fruit kun je in bakken en potten kweken, als de planten of bomen maar voldoende voeding krijgen. Dat geldt niet voor kruiden, die hebben nauwelijks voeding nodig.

Ook op dakterrassen en op balkons kun je dus van alles verbouwen.

Probeer de hele ruimte van je tuin, terras of balkon te benutten.

Je kunt verhogingen bouwen en hang- en klimplanten tegen een muur laten groeien. Zelfs

voor fruitbomen is plaats in

een kleine tuin of op een dakterras of balkon. Er zijn speciale leifruitbomen die weinig ruimte innemen. Sommige fruitsoorten, zoals druiven en kiwi's, kun je tegen een muur of over een pergola laten groeien. In een pot op terras of balkon doen aardbeien het goed, net als witte en rode bessen en kruisbessen op stam. Ook een vijgenboom of een citrusboompje doet het prima in een pot. Zet de potten met groenten op een plek waar minimaal zes uur zon per dag is.

ONGEWENSTE DIEREN

Slakken en luizen, ze zijn waarschijnlijk niemands favoriet. Hoe onschuldig ze vaak lijken, ze kunnen wel degelijk voor overlast zorgen. Zelfs op het kleinste balkonnetje.

De beste manier om ongedierte op je planten te vermijden, is de planten op een goede plek te zetten. Heeft de plant het niet naar zijn zin, dan krijgt hij eerder last van ziektes en ongedierte dan wanneer hij op de goede plek staat. Het plantenkaartje vertelt je welke plek perfect is voor jouw plant. Overigens zorgen natte zomers voor meer ongedierte.

SLAKKEN

Er bestaan bestrijdingsmiddelen tegen slakken, maar goed voor het milieu

(en voor je huisdieren en kinderen) zijn ze niet.

En het is ook een beetje zielig voor deze vriendelijke beestjes. De

aardigste methode om slakken uit je tuin te verbannen is met behulp van een bakje met bier.

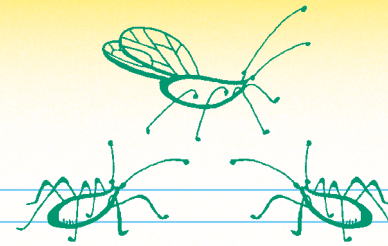
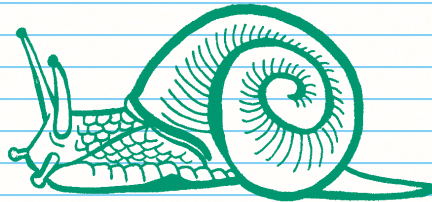
Het enige wat je hoeft te doen is een ondiep schaaltje met bier in je tuin zetten, de slakken kruipen erin, et voilà, je hebt ze gevangen. Nu alleen nog ergens anders uitzetten en je bent klaar. Het is wel een kwestie van volhouden, deze methode, want ze blijven komen.

Een andere lekkernij voor slakken is kippenmeel. Heel goedkoop en slakken zijn er dol op. In plaats van bier kun je een paar hoopjes met kippenmeel

neerleggen en gegarandeerd dat je de slakken de volgende ochtend daar vindt.

Rondom plantjes waarvan je echt niet wil dat de slakken eraan zitten, kun je stekelige spullen leggen waar ze liever niet overheen kruipen. Bijvoorbeeld een laagje kapotgestampte schelpen. Het tuincentrum verkoopt ook milieu- en huisdiervriendelijke middelen tegen slakken.

Nog beter dan slakken bestrijden is natuurlijk te zorgen dat slakken niet in je tuin komen. Zorg voor zo weinig mogelijk schuilplaatsen, dus geen hoog gras, en zo weinig mogelijk donkere vochtige hoekjes. Slakken hebben overigens ook een lange lijst van natuurlijke vijanden: vogels, egels, eenden, kippen, kikkers, padden en hooiwagens.

BLADLUIZEN

Je kunt met chemische en biologische bestrijdingsmiddelen in de weer gaan, maar milieuvriendelijk is dat niet. Daarbij helpt het ook niet echt. Samen met de luizen dood je ook andere diertjes, zoals het lieveheersbeestje. En laat die nou net een luizenbestrijder bij uitstek zijn. De luizen herstellen zich als eerste van de chemische aanval en zonder vijanden heb je direct een ware plaag. Niet doen dus. Beter is het de tuinslang of plantenspuit op de beestjes te zetten. Er bestaan ook biologische luizenbestrijders, te koop bij het tuincentrum.

MOLLEN

Je kunt mollen tijdelijk verjagen met geluid en geur. Leg bijvoorbeeld een verjaardagskaart waar een muziekje in zit in een van de gangen. Een beetje kaart speelt wel twee maanden lang zijn deuntje, zodat de mollen gillend gek worden. Er zijn ook elektrische

trilapparaten te koop die mollen verjagen en er is een stinkend bolgewas waar mollen een hekel aan hebben: keizerskroon. Een lapje met een beetje petroleum in een van de gangen zorgt er ook voor dat de mollen het hazenpad kiezen. Zelfs een speelgoedwindmolentje kan helpen. Het enige nadeel is dat als de middelen zijn uitgewerkt, de mollen terugkomen. Wil je mollen echt tegenhouden, dan is er maar één effectief middel: graaf een 60 cm diepe sleuf rond je tuin (of serre of zaai bak), en leg er doornstruiken of vogelgaas in.

WESPEN

Vooral 's zomers kunnen wespen een ware plaag vormen. Een paar wespenvangers bij je terras zetten helpt vaak goed. Laat geen zoete dingen open en bloot buiten staan, bedek fruit en ruim gebruikte bordjes en glazen meteen op.

MIEREN

Voor mieren geldt eigenlijk hetzelfde als voor wespen. Ruim meteen al je zoetigheid op, dan heb je minder last van ze op je tarrastafel. Goudsbloemen houden mieren ook op een afstand.

KATTEN

Kattenpoep in de tuin kan in principe geen kwaad. In je moestuin kan het wel gevaarlijk zijn, omdat er via kattenpoep ziektes overgedragen kunnen worden. Maar gevaarlijk of ongevaarlijk, smerig is het in elk geval. De meeste katten houden niet van citroenlucht, dus je zou kunnen overwegen een paar citroenplanten te zetten op de plaatsen waar ze regelmatig poepen. Andere trucjes: naar andere plekken lokken met lekkere planten, zoals kattenkruid (Nepeta), zorgen dat er geen stukken open grond in je tuin zijn, met emmers water gooien, een waterpistool gebruiken, koffieprut in de tuin, cacaodoppen strooien, hertshoornolie (te koop bij de drogist).

De reigerschrik is een apparaatje om reigers en katten weg te houden bij vijvers. Het werkt met een sensor: loopt er een kat langs dan wordt hij met een gerichte straal natgespoten. Er bestaat ook een speciaal middelje: kattenschrik. Maar de geur van deze korreltjes is zo mogelijk nog erger dan de stank van kattenpis. Satéprikkers, duimenhoog geplant als een fakirbed, helpen altijd erg goed. Alleen is het niet zo'n fraai gezicht en gevaarlijk als er kinderen in de tuin spelen. Grofmazig gaas spannen over de grond kan ook helpen. De planten groeien erdoorheen, zodat je er niks meer van ziet. De katten blijven weg omdat ze het onprettig

vinden om eroverheen te lopen en ze niet meer in de aarde kunnen krabben. Verder schijnt tijgerpoep te helpen. Je haalt het bij de dierentuin en legt het op een plaats waar veel katten hun behoefte doen. Alleen heeft niet elke dierentuin tijgerpoep. En het stinkt, hoewel na een tijdje de stank minder wordt. Voor mensen dan, voor katten blijft de stank ondraaglijk.

GEWENSTE DIEREN

Naast je eigen veestapel zijn er nog meer dieren wél gewoon welkom in je tuin

VLINDERS

Vlinders zijn gek op bloemen waar veel nectar in zit. Ben jij gek op vlinders, dan kun je de beplanting aanpassen en je tuin volgooien met vlinderlokkers.

TOP TIEN VLINDERLOKKERS

1. VLINDERSTRIJK	6. BEEMDKROON
2. TIJM EN MARJOLEIN	7. KONINGINNEKRUID
3. LAVENDEL	8. KLEINBLADIGE SERING
4. SLEUTELBLOEM	9. BOERENJASMIJN
5. HERFSTASTER	10. HYSOP

Overigens kunnen vlinders pas vliegen als de zon schijnt en het minstens 15°C is.

EGELS

Ze zien er schattig uit en kunnen eigenlijk ook nauwelijks kwaad in je tuin. Sterker nog, ze eten slakken dus helpen je in je strijd. Je doet ze het meeste plezier door ze met rust te laten. Geef ze in elk geval geen melk, dat is heel slecht voor hun maag. In de winter houdt de egel een winterslaap. Het is zaak om hem dan ook te laten slapen en hem niet te storen. Is

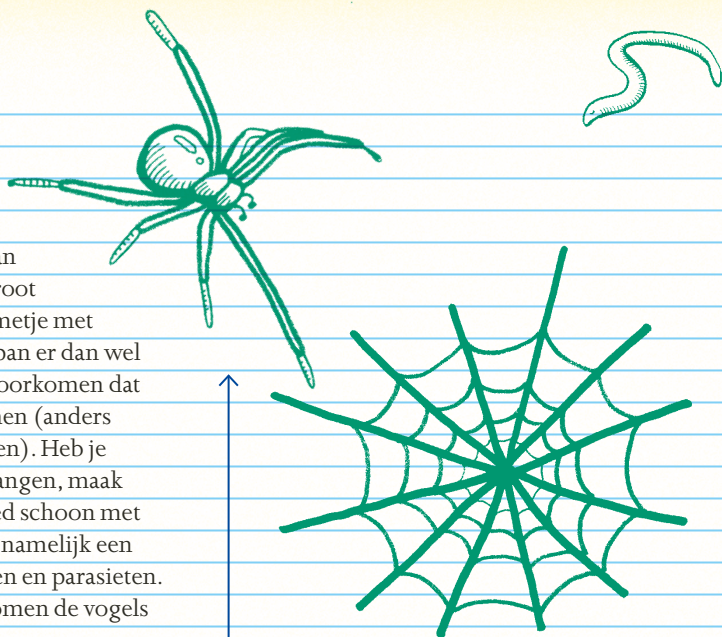

dat per ongeluk toch gebeurt, geef het dier dan wat te eten (kattenvoer bijvoorbeeld), zodat hij zijn verloren energie weer terugwint. Vind je in de winter een wakkere egel, breng hem dan naar de egelopvang. Je vindt een egelopvangcentrum meestal bij een vogelopvangcentrum. Bel naar de dichtstbijzijnde dierenambulance voor meer info.

VOGELS

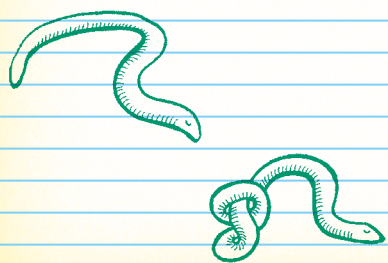
Vogels in je tuin zijn niet alleen leuk, ze helpen je ook in je strijd tegen ongedierte. Je kunt vogels heel makkelijk naar je tuin lokken, door ervoor te zorgen dat ze er iets kunnen eten. Dat kunnen struiken met besjes zijn (bijvoorbeeld lijsterbes, sleedoorn, meidoorn, vuurdoorn, krentenboom en rozenbottels), maar je kunt natuurlijk ook gewoon vogelvoer in de supermarkt kopen. Komen er ook katten in je tuin, dan is een plateautje geen overbodige luxe. Vogels kunnen er wel op, maar katten niet. In principe is het niet nodig om

vogels in de winter bij te voeren. Heeft het hard gevoren en zijn alle sloten, plassen en vijvers bevroren, dan doe je de vogels een groot plezier door een kommetje met water neer te zetten. Span er dan wel gaas overheen om te voorkomen dat de vogels een bad nemen (anders bevroren de natte veren). Heb je nestkasten in je tuin hangen, maak die dan in oktober goed schoon met een warm sopje. Dit is namelijk een broedplaats voor mijten en parasieten. En in een vies kastje komen de vogels niet meer broeden.

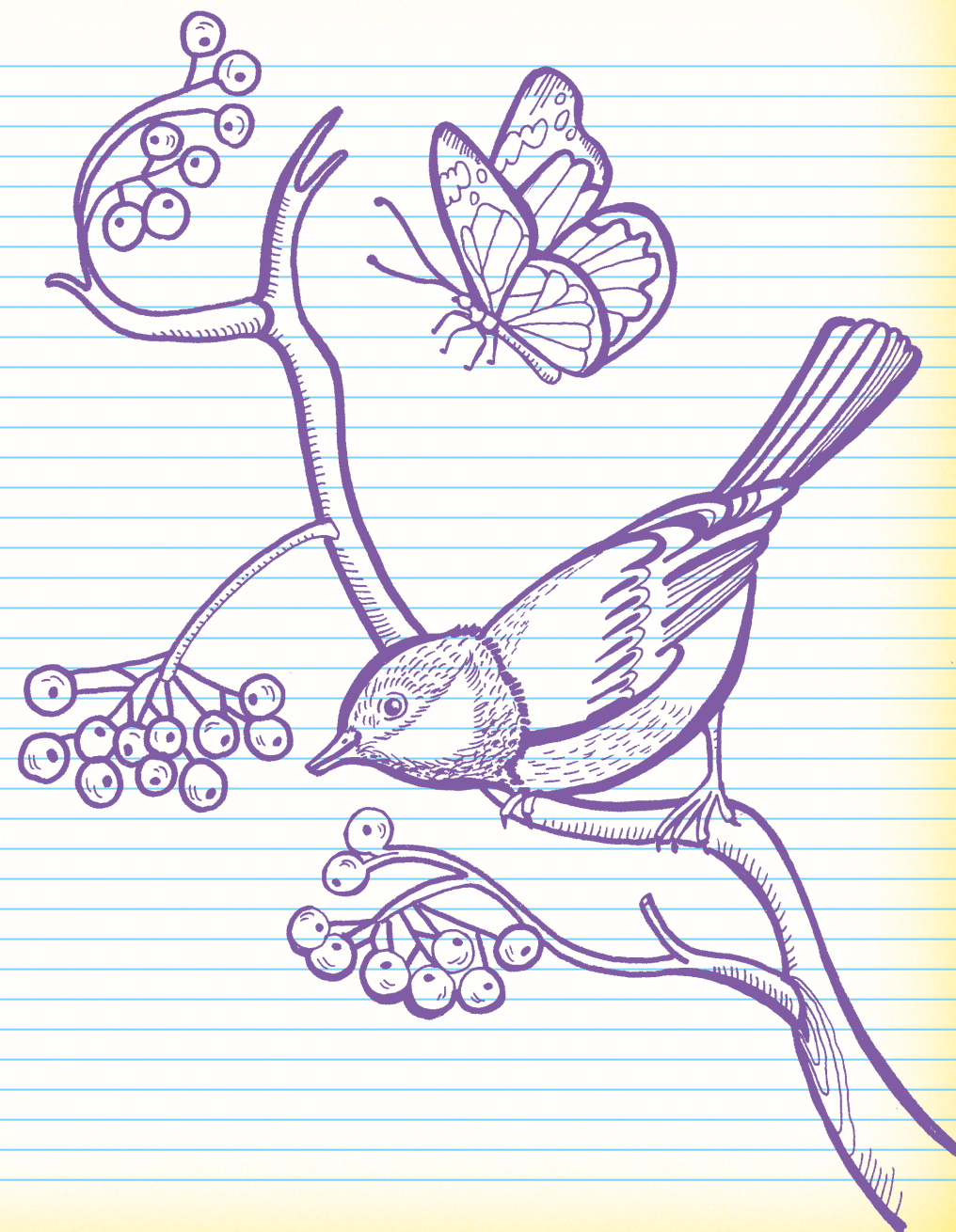
SPINNEN

Je denkt misschien dat je ze niet in de tuin wilt, maar spinnen zijn ontzettend nuttige beestjes. Ze ruimen huizen en allerlei andere insecten op en maken ook nog eens prachtige webben tussen de takken.

REGENWORMEN

Dé regenworm bestaat eigenlijk niet. Er zijn alleen in ons land al tientallen soorten en wereldwijd zo'n 3000. In Australië leeft zelfs een regenworm die 2 meter lang wordt! Ze mogen dan niet moeders mooiste zijn, regenwormen zijn wel heel nuttig. Ze ploegen de grond door en zorgen zo voor de broodnodige zuurstof. Bovendien eten ze verteerde plantendelen en hun poep is dan ook hele goede mest. Overigens is het niet waar dat een doormidden gehakte regenworm als twee regenwormen verder leeft. Het is al mooi als alleen het gedeelte met de kop verder kan leven.

BIOLOGISCH TUINIEREN

Biologisch tuinieren is niets meer of minder dan tuinieren zonder kunstmest of verdelgingsmiddelen, waarbij je zoveel mogelijk rekening houdt met de natuur. Niks ingewikkelds aan. Als je bereid bent je een beetje te verdiepen in de werking van de natuur en in planten en dieren, eet jij volgende zomer biologische groenten uit je eigen tuin.

Hoe ga je nou ongedierte tegen als je geen bestrijdingsmiddelen wilt gebruiken? Als je gezonde planten hebt, komen er geen luizen in. Luizen vermijden knapperige, stevige bladen. Dus zorg ervoor dat je planten voldoende voedingsstoffen uit de grond kunnen halen door compost aan je grond toe te voegen. (zie pagina xx).

INSECTEN

Insecten zijn helemaal niet zo eng of vervelend. Elk schadelijk dier is tegelijkertijd ook nuttig. Zo zijn luizen voedsel voor lieveheersbeestjes; jonge mezen en larven worden door de gaasvlieg gegeten. Zelfs slakken hebben een nuttige taak: ze ruimen rottend afval en kleine dode dieren op.

COMBINATIETEELT

Eén van de principes van biologisch tuinieren is combinatieteelt. Je wisselt telkens gewassen af, zodat een stukje

grond steeds begroeid is met andere groente. Zo plant je bijvoorbeeld het ene jaar aardappelen op een stukje waar je het volgend jaar sla plant. Reden hiervoor is dat de planten verschillende voedingsstoffen uit de grond halen, en via hun wortels verschillende stoffen afscheiden in de grond. Gebruik je planten afwisselend, dan raakt de aarde niet uitgeput. Je kunt natuurlijk in het wilde weg wat planten bij elkaar gooien en kijken wat het doet, maar handig is het als je weet wanneer welke gewassen klaar zijn om te oogsten. Je zet dan snelgroeende planten bij planten die er langer over doen. Als je dan de snelgroeende groenten (zoals radijs en sla) oogst, is er daarna nog ruimte voor de andere planten om verder uit te groeien.

